

- СГУ = Словник гідронімів України. Київ, 1979.
 СРНГ = Словарь русских народных говоров. Вып. 1-26. п., 1966-1991-
 ЭССЯ = Этимологический словарь славянских языков. Вып. 1-17. М., 1974-1990-
 BEZLAJ = Bezljaj F. Slovenska vodna imena. D. I-II. Ljubljana, 1956, 1961.
 DICKENMANN = Dickenmann E. Studien zur Hydronymie des Save-systems. Bd. I (1-3). Budapest, 1939-1941. Bd. II. Heidelberg, 1966.
 DURIDANOV = Duridanov I. Die Hydronymie des Vardarsystems als Geschichtsquelle. Köln - Wien, 1975.
 HO = Borek H. Hydronimia Odry. Opole, 1983.
 HW = Hydronimia Wisły. Cz. 1. Wrocław etc., 1965.
 JURKOWSKI = Jurkowski M. Ukraińska terminologia hydrograficzna. Wrocław etc., 1971.
 NIISCHE = Nitsche P. Die geographische Terminologie des Polnischen. Köln - Graz, 1964.
 SCHÜTZ = Schütz J. Die Geographische Terminologie des Serbokroatischen. Berlin, 1957.
 SP = Słownik prastowiański. T. 1-6. Kraków, 1974-1991-
 VASMER = Vasmer M. Die Slaven in Griechenland. Berlin, 1941.
 WRG = Wörterbuch der russischen Gewässernamen. Lfg. 1-14. Berlin - Wiesbaden, 1961-1969.

Z problematiky slovensko-rumunských vzťahov

Lubor Králik

Jazykovedný ústav E. Štúra SAV, Bratislava

V rumunských nárečiach severnej Moldavy existuje substantívum *mazur*, ktoré môže mať významy 1. Poliak; 2. Slovák; 3. neslušné dieťa, lapaj.¹ Ako vidno z druhého významu tohto substantíva, ide o zvláštny prípad "zahraničného slovacika", ktorého pôvod môže tvoriť samostatnú kapitolku vo vzťahoch Slovákov k iným národom.

Výraz *mazur* je poľského pôvodu, do uvedených nárečí sa mohol dostať priamo z poľštiny alebo prostredníctvom reči ukrajinského obyvateľstva Moldavy.² Ide o etnonymum označujúce poľskú etnografickú skupinu Mazúrov, žijúcich v severovýchodných oblastiach Poľska a hovoriacich charakteristickými dialektmi.

V rumunskej jazykovej oblasti bol výraz *mazur* zafixovaný už v starorumunských moldavských kronikách zo 17. storočia, kde ešte označoval poľských Mazúrov.³ Ten istý výraz bol v 20. storočí zaznamenaný s vyššie

¹ LINȚA, E.: Wyrazy pochodzenia polskiego w języku rumuńskim. Wrocław - Warszawa - Kraków - Gdańsk 1974, s. 76.

² LINȚA, E., loco cit.

³ LINȚA, E., loco cit.

uvedenými významami. V onomastike sa konštatuje, že čas prvotnej fixácie mena nie je totožný s časom jeho vzniku, naopak, je iba akýmsi termínom "ante quem".⁴ V našom prípade teda príslušné významové zmeny nastali zrejme ešte pred 20. storočím; nie je vylúčené, že uvedené substantívum mohlo byť viacvýznamové už v čase svojej fixácie v rumunských textoch. Keďže z hľadiska svojej formálnej stránky výraz *mazur* neobsahuje nijaký príznak, na základe ktorého by bolo možné bližšie chronologicky určiť vznik jeho "slovacikálneho" významu, pokúsime sa vo svojej úvahe vychádzať hlavne z historických súvislostí.

Významový posun "Mazúr" > "Poliak, Slovák" môžeme charakterizovať ako zmenu objektu etnonyma. Takéto zmeny môžu svedčiť o relatívnej archaickosti etnonyma: "Ak etnonymum existovalo niekoľko storočí, potom na konci tohto obdobia označovalo nie celkom tých alebo vôbec nie tých, koho označovalo na začiatku," konštatuje sovietsky onomastik V. A. Nikonov.⁵ V podmienkach Moldavy možno takéto zmeny vidieť v súvislosti so všestranným a intenzívnym poľským vplyvom, ktorý sa prejavoval v moldavskom kniežatstve už od jeho vzniku v 2. polovici 14. storočia (moldavskí panovníci vyše sto rokov obnovovali svoje vazalské záväzky voči poľskému kráľovi), výrazne zoslabol v 30. rokoch 16. storočia v súvislosti s upevnením tureckej moci v Moldavsku a definitívne zanikol až v 18. storočí v dôsledku celkového úpadku a politického zániku Poľska.⁶ V období intenzívnych kontaktov s Poľskom sa Moldavania mohli zoznámiť s Mazúrimi ako zvláštnou etnografickou skupinou, odlišujúcou sa od ostatných Poliakov, ako aj s ich označením (Poliaci sa v cirkevnoslovanských i starorumunských textoch zo všetkých historických rumunských oblastí označovali názvom *lěchъ*, resp. v rumunskej grafike *leah*).⁷ V súvislosti s oslabením moldavsko-poľských kontaktov v neskoršom období možno predpokladať aj oslabenie povedomia o existencii tejto zvláštnej skupiny poľského obyvateľstva. Reminiscenciu na predchádzajúce kontakty je zrejme nárečová apelatívizácia lexémy *mazur* a konštituovanie významu "neslušné dieťa, lapaj" - nie je vylúčené, že motivujúcim faktorom tu boli práve fonetické špecifiká mazúrskych nárečí, ktoré sa mohli asociovať s nedokonalou detskou artikuláciou a ktorých odlišnosť od dobovej poľskej "normy" mohla viesť do nového významu negatívny konotačný prvok. Je zaujímavé, že podobnú negatívnu konotáciu majú v moldavských nárečiach aj deriváty od spomínaného výrazu *leah*, označujúceho Poliakov: a lehăi "hovoriť veľa, tárať, hovoriť nezmysly", leahăn "človek hašterivý, s podrezaným jazykom", leașcă "klebetná žena",

⁴ Teorija i metodika onomastičeskich issledovanij. Red. A. V. Nepokupnyj. Moskva 1986, s. 203.

⁵ NIKONOV, V. A.: Etnonimija. In.: Etnonimy. Red. V. A. Nikonov. Moskva 1970, s. 12.

⁶ Istoria Romîniei II - III. Bukurešť 1961-1964; Istoria Moldavskej SSR v dvuch tomach. Tom I. Kišînov 1965.

⁷ LINȚA, E., op. cit., s. 74-75.